

Forslag PLANPROGRAM FOR KOMMUNEDELPLAN FOR VANN OG AVLØP 2022-2034

Planprogram

Indre Østfold kommune skal utarbeide hovedplan for vann og avløp. Planen utarbeides som en kommunedelplan, men i dette dokumentet brukes stort sett betegnelsen "hovedplan". Dette er et omfattende planarbeid som starter med et planprogram. Hensikten med planprogrammet er å styrke den innledende fasen av planarbeidet. Programmet skal sikre en bred og åpen diskusjon om hvilke premisser som skal være styrende for planarbeidet.

Planprogrammet skal beskrive formålet, planprosessen med frister og deltakere, medvirkningsopplegget, alternativer som vil bli vurdert og behov for utredninger.

Kommunestyret legger forslag til planprogram ut på høring og offentlig ettersyn samtidig som varsel om oppstart av arbeid med hovedplan for vann og avløp blir kunngjort. Høringen er åpen for alle.

Planprogrammet er også lagt ut på Indre Østfold kommunes hjemmeside <https://www.io.kommune.no/>.

Frist for innspill til forslag til planprogram og til varsel om oppstart av kommunedelplan for vann og avløp er 4. september 2020. Innspill merkes med «Høring av forslag til planprogram for kommunedelplan VA og varsel om oppstart av planarbeid» og sendes til Indre Østfold kommune, Postboks 34, 1861 Trøgstad eller til post@io.kommune.no.

Indre Østfold kommune
16. juni 2020.

1. Innhold

2. Innledning.....	4
2.1. Bakgrunn	4
2.2. Formål med planarbeidet.....	5
2.3. Rammebetingelser og føringer.....	5
2.4. Vurdering av krav om konsekvensutredning.....	7
3. Forslag til hovedmål	7
4. Innhold og utredninger	8
4.1. Planperiode	8
4.2. Innhold i planen.....	8
4.3. Utredninger	9
5. Planprosessen med deltakere og frister.....	11
5.1. Organisering	11
5.2. Planprosess.....	12
5.3. Fremdriftsplan	13
6. Medvirkning	13

2. Innledning

2.1. Bakgrunn

Vannforsyning og avløpshåndtering er primær oppgaver for kommunen, og en forutsetning for alle andre tjenester kommunen leverer. Indre Østfold kommune forsyner i dag ca. 85 % av innbyggerne med vann fra 3 kommunale vannverk. Omtrent 75 % av innbyggerne er tilknyttet kommunalt avløp. Kommunen eier og drifter to større avløpsrensaneanlegg (AHSA i Askim og Mysen), samt tre mindre avløpsrensaneanlegg (Solbergfoss, Elvestad og Ringvoll).

Kommunen har i dag vannforsyning med trygt drikkevann, god stabilitet og tilstrekkelig kapasitet. For å bidra til bærekraftig ressursbruk, er det likevel behov for tiltak for å redusere vannforbruk og lekkasjer. Oppgradering av ledningsnett for drikkevann er en viktig oppgave for kommunen.

De største utfordringene er imidlertid på avløpssiden. Fornyelsen av kommunalt avløpsnett går for sakte, slik at problemene øker. Kommunen har mange steder gammelt fellessystem for kloakk og overvann (AF-ledninger). I perioder med mye nedbør føres store mengder overvann inn på avløpsnett. Feilkoblinger og utette rør der overvann kommer inn i avløpsnett, bidrar også til overbelastning av rør og avløpsrensaneanlegg, slik at forurensende overløp føres til lokale bekker og vassdrag. De færreste vannforekomstene i kommunen tilfredsstiller kravet om god miljøtilstand i henhold til Vannforskriften. Det er behov for sanering og oppgradering av kommunens avløpsnett (separere spillvann fra overvann), og ev forlengelse av ledningsnett.

For både vann- og avløpsområdet er det behov for å ta i bruk innovative og fremtidsrettede løsninger.

Klimaendringer, i form av økt nedbør, endret råvannskvalitet og lengre tørkeperioder vil sammen med skjerpede renskrav og befolkningsvekst i økende grad bli en utfordring for kommunens vann- og avløpsanlegg. Dette tvinger blant annet fram et behov for å utvide eksisterende rensaneanlegg eller bygge et nytt felles anlegg for hele kommunen.

2.2. Formål med planarbeidet

De tidligere hovedplanene fra før sammenslåing har hatt ulike rammebetingelser og ulike forutsetninger. En ny hovedplan skal sørge for at Indre Østfold kommune har samlet forståelse for egne utfordringer og muligheter knyttet til vann og avløp. Planen skal bidra til en enhetlig strategi for det videre arbeidet. Hovedplanen med handlingsplan skal være et styringsverktøy for Indre Østfold kommune.

Planen skal gi føringer og målsetninger for den kommunale forvaltningen, samt være et verktøy i arealplanlegging og saksbehandling av arealplaner og byggesaker.

Hovedplanen skal synliggjøre ansvar iht. gjeldende regler for vann og avløp. Den skal også gi oversikt over eksisterende situasjon, det fremtidige investeringsbehovet og følger for gebyrene.

Sammen med hovedplanen skal det lages en handlingsplan for tiltak. Tiltakene skal settes i sammenheng med målsetninger definert i planen, og gis prioritering ut fra behov (herunder føringer fra overordnede myndigheter) og den politiske viljen til å investere i vann- og avløp. Det skal utarbeides to fremtidige alternativer for investeringsbehov og tilhørende måloppnåelse for politisk behandling og prioritering i kommunen.

2.3. Rammebetingelser og føringer

Tema for vann- og avløp er regulert gjennom både EU-direktiv og nasjonale lover og forskrifter. Herunder listes det opp de mest sentrale regelverkene:

- EUs vanddirektiv
- EUs avløpsdirektiv
- EUs grunnvannsdirektiv
- Forurensningsloven
- Plan- og bygningsloven
- Drikkevannsforskriften
- Vannforskriften (vannmiljø)
- Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg
- Forskrift om kommunale vann- og avløpsgebyr

I tillegg kommer sentrale mål og føringer satt av overordnede organer:

- FNs bærekraftsmål
- Nasjonale mål for vann og helse
- Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning
- Nasjonale forventninger 2019 –2023 (vedtatt 14. mai 2019)
- Regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram (neste plan vil gjelde for 2022-2027)
- Nasjonale føringer for arbeidet med oppdatering av de regionale Vannforvaltningsplanene 2019 ([Brev 19.3.2019](#))
- Krav og tillatelser fra Fylkesmannen som forurensningsmyndighet

Videre vil vurderinger knyttet til risiko og sårbarhetsanalyser (ROS) danne føringer for hva kommunen kan tillate seg i planlegging av videre tiltak og strategier.

Andre kommunale føringer:

Kommuneplan

Inntil ny kommuneplan er vedtatt er det gjeldende kommuneplaner (med status som kommunedelplaner) som gjelder. Der kommunedelplanene har bestemmelser som angår VA-sektoren vil dette kunne gi føringer for arbeidet med hovedplanen.

Indre Østfold kommune har igangsatt arbeidet med ny kommuneplan, samfunnsdelen med arealstrategi. Kommunen legger FNs bærekraftsmål til grunn for planleggingen. I «[Utfordringsnotatet](#)» (tatt til orientering i Fellesnemnda 18. juni 2019) som er ett av grunnlagsdokumentene i arbeidet med kommuneplanen, beskrives kommunens utfordringer med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål. Utfordringer for kommunen som angår vann, vannmiljø og avløp er i hovedsak omfattet av følgende hovedmål:

- FN 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle
- FN 9: Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon
- FN 11: Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige
- FN14: Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Økonomiplanen 2020 - 2023 (vedtatt 18.12.2019, sak 70/19)

Kommunestyret har i økonomiplanen vedtatt hovedsatsningsområdene levekår/folkehelse, digitalisering, klima og samskaping. For vann og avløpsområdet er følgende hovedmål vedtatt:

- Alle innbyggere skal ha tilgang til drikkevann med god kvalitet
- Vann og vassdrag i kommunen skal ha god miljøtilstand og man skal oppleve rene badeplasser og ha gode vannopplevelser.

- Indre Østfold skal ha gode løsninger for avløp og for håndtering av overvann

Hovedmålene vil være utgangspunkt for hovedplanens mål, med eventuelle oppdateringer og tilpasninger. De skal samordnes med overordnede mål i kommuneplanens samfunnsdel når denne foreligger. Se forslag til nye hovedmål for vann og avløp lengre ned i kapittel 3.

2.4. Vurdering av krav om konsekvensutredning

Ifølge Forskrift om konsekvensutredninger (KU) § 6 skal kommunedelplaner alltid konsekvensutredes og ha planprogram eller melding når planene fastsetter rammer for tiltak i vedlegg I og II. Det vurderes at hovedplanen er et grunnlagsdokument som viser forutsetningene for utbygging, men at de endelige rammene for utbygging og gjennomføring av tiltak fastsettes i arealdelen og i reguleringsplaner, ev da med konsekvensutredning. Det vurderes derfor at hovedplanen ikke er omfattet av utredningsplikten etter KU-forskriften.

3. Forslag til hovedmål

Hovedplanen skal gi strategiske og overordnede føringer for vannforsyning og avløpshåndtering i Indre Østfold kommune. Hovedmål som foreslås under gir grunnlag for de målbare delmålene som skal fastsettes i selve hovedplanen.

Hovedmål for vannforsyning:

Indre Østfold kommune skal levere sikkert, godt og nok vann

Hovedmål for avløp:

Indre Østfold skal sikre moderne, miljøvennlig og bærekraftig avløpshåndtering

4. Innhold og utredninger

4.1. Planperiode

Hovedplanen skal for utarbeidelse av strategier og tiltak i størst mulig grad samordnes med planprosessen knyttet til kommuneplanens arealdel. Hovedplanen skal gjelde i 12 år, 2022 -2034, og vurderes rullert hvert 4. år. Eventuelle justeringer av planperiode bør følge arealplanen. Handlingsplanen ruller hvert år i forbindelse med (forkant) av budsjett- og økonomiplanbehandling.

Det defineres også et langsiktig perspektiv som skal ivaretas i hovedplanen. Ledningsnettets vårt har levetid på minimum 80 år, og befolkningsvekst og klimaendringer må også ivaretas i et lengre perspektiv enn 12 år. Langsiktig perspektiv i planarbeidet settes til 50 år, frem til 2072.

4.2. Innhold i planen

Hovedplanen skal belyse dagens situasjon, de langsiktige problemstillingene for vannforsyning og avløpshåndtering, samt vannkvaliteten i vassdragene i den grad dette kan relateres til kommunale vann- og avløpsanlegg. Planen skal videre sikre at kommunen overholder gjeldende lover, forskrifter, regler, pålegg og egne målsetninger på vann- og avløpsområdet.

Overordnet skal planen ta for seg følgende momenter:

- Beskrive bakgrunn og rammebetingelser
- Definere målbare mål (delmål) innunder hovedmål i planen.
- Diagnose og prognose for definerte mål.
- Utarbeide tilstandsbeskrivelse, vurdere og prioritere hovedutfordringer og strategier iht. måloppnåelse.
- Konsekvensvurderinger
- Påvirkninger på vann og avløpssektoren fra klima- og samfunnsendringer
- Handlingsplan med prioritert liste med kostnader, forventet påvirkning på ytelse og reduksjon av risiko (fra ROS).
- Kostnadsberegninger og beregne investeringsbehov.
- Gebyrkonsekvenser for abonnenter og dokumentere det langsiktige investeringsbehovet.

Valg av delmål som styringsverktøy underveis i prosessen vil påvirke behov for eventuelle videre utredninger og analyser som må gjøres i forbindelse med planarbeidet.

I tilfeller hvor kommunen selger eller kjøper tjenester på tvers av kommunegrenser vil forhold knyttet til dette omtales i planen.

4.2.1. Avgrensninger

Opprydding i avløp i spredt bebyggelse, herunder forlengelse av ledningsnett (trykkavløp) blir håndtert som en separat plan/utredning, se tabell under pkt. 4.3. Utredninger. Det samme gjelder for vassdrag og vannmiljø ellers i kommunen, med prioritering av tiltak mot forurensing. Vurderinger knyttet til kapasitet på ledningsnett og renseanlegg som følge av utbygging må imidlertid tas inn i hovedplanen.

Hovedplan vann og avløp skal ikke definere en overordnet strategi for overvann. Det vil være naturlig å trekke inn elementer fra overvannshåndteringen som har påvirkning på god og trygg avløpshåndtering og som dekkes av selvkost-prinsippet i henhold til Norsk vann rapport 210.

Herunder:

- Redusere faren for skader på bygninger, veier og anlegg når avløpsanleggene overbelastes og/eller tilstoppes på grunn av hyppigere og mer intense nedbør- og flomhendelser.
- Redusere overløpsutslipp og direkte utslipp til resipienten.
- Redusere tilførsel til renseanleggene.

Utvidelse av renskapasitet på de kommunale avløpsrenseanleggene håndteres også som en separat utredning og plan. Til høsten blir plan for lukking av avvikene etter tilsyn fra Fylkesmannen lagt fram til politisk behandling, med nærmere tidfesting av tiltakene.

4.3. Utredninger

Hovedplanen vil belyse behov for utredninger innen flere områder og tema. I tilfeller hvor en fagrapport ville svart ut relevante punkter i hovedplanen vil det måtte gjennomføres forenklede vurderinger som del av hovedplanarbeidet. Dette for å dekke opp minimumsbehovene og svare ut status på kommende delmål i hovedplanen.

Utredninger som kunne/burde vært gjort i forkant vil ikke være til hinder for at hovedplan for vann og avløp kan utarbeides. Det vil derimot gi større usikkerhet for vurdering av tilstand og status i arbeidet med hovedplanen. Kommunen har ikke tid til å vente på alle relevante utredninger som vil gi et bedre beslutningsgrunnlag. Derimot vil kommende rullering av hovedplan bli desto viktigere når relevante utredninger forhåpentligvis foreligger.

Som følge av arbeidet med hovedplanen vil det avdekkes behov for videre utredninger som kan startes enten parallelt eller i etterkant av hovedplanen. Allerede nå er enkelte utredningsbehov kjent og listet opp i etterfølgende tabell. Tabellen er ikke uttømmende, og arbeidet med hovedplanen kan komme til å konkludere med ytterligere behov.

Tabell 1: Oversikt over relevante utredninger knyttet til vann og avløp

Utredning	Nødvendig for utarbeidelse av hovedplan	Status	Bakgrunn
Relevante delutredninger fra kommuneplanen, herunder forventet befolkningsvekst og demografiendringer	Ja	Pågår	Premiss for planarbeid
Utvidelse av renskapasitet, både på hvert enkelt avløpsrenseanlegg og utrede ev nytt felles anlegg	Nei	Ikke igangsatt	Krav fra fylkesmannen
Sammenstilling av og ev. ny ROS-analyse for vannforsyningen og avløpshåndteringen	Ja, et minimum må innlemmes	Pågår parallelt	Lovkrav
Farekartlegging i henhold til Drikkevannsforskriften	Nei, et minimum innlemmes i ROS	Ikke igangsatt	Lovkrav
Fremtidige vannkilder og reservevannforsyning	Nei	Avventer ny hovedplan	
Klimagassregnskap for de kommunale VA-anleggene og utredning av tiltak.	Nei	Ikke igangsatt	
Prosjekt Klimasmart avløpsrenseanlegg (ifm framtidig oppgradering av AHSA renseanlegg.)	Nei	Søkt klimasatsmidler i 2020	
Konsekvenser for framtidig utbygging	Nei	Avventer ny hovedplan	Samspill kommuneplan
Klimatilpasningsstrategi, som omfatter overordnet strategi for overvannshåndtering	Samspiller med hovedplanen	Pågår	
Overvannsveileder (vedtatt i Samfunnsutvalget 6.5.2020)	Samspiller med hovedplanen	Pågår	

Utredning	Nødvendig for utarbeidelse av hovedplan	Status	Bakgrunn
Analysemodeller for hele kommunens vann- og avløpsnett	Ikke strengt nødvendig, men ville gitt en bedre hovedplan	Pågår	
Plan for kartlegging og opprydding for avløp i spredt bebyggelse, samt utrede forlengelse av kommunalt ledningsnett (trykkavløp).	Nei	Pågår	Krav iht Vannforskriften
Vannkvalitet i øvrige vassdrag i kommunen, oversikt over brukerinteresser, status og prioritering av tiltaksgjennomføring	Ikke strengt nødvendig, men ville gitt en bedre hovedplan	Pågår	Samspill kommuneplan
Oversikt over private vannforsyninger	Nei	Pågår	Krav fra Mattilsynet
Kartlegging av overløpspunkter og fremmedvann	Ikke strengt nødvendig, men ville gitt en bedre hovedplan	Pågår	Krav fra Fylkesmannen
Vannforbruks- og vannlekkasjeutredning for kommunen som helhet	Ikke strengt nødvendig, men ville gitt en bedre hovedplan	Ikke igangsatt	

5. Planprosessen med deltakere og frister

5.1. Organisering

Det er seksjon Kommunalteknikk i Indre Østfold kommune som er ansvarlig for planprosessen og utarbeiding av hovedplanen. Overordnet ansvar for planarbeidet ligger hos Enhet for vann og

avløp, men ansvaret for praktisk oppfølging og koordinering ligger hos avdelingsleder på VA-forvaltning. Ansvarlig myndighet er Indre Østfold kommune.

Konsulentfirmaet Ingenia med underleverandøren VA Visjon er leid inn som utførende av hovedplanen.

Det er etablert en intern arbeidsgruppe der seksjonene Kommunalteknikk (forvaltning og drift), Utvikling og koordinering, Styrings- og geodata og Plan er representert. Driftsassistansen i Østfold blir også en sentral bidragsyter i arbeidet.

Referansegruppen består av flere representanter fra seksjonene, både fagpersoner og på ledernivå, og politikerne Camilla Aas (Ap) og Anne Borger Mysen (H).

Det vil bli vurdert om referansegruppen skal utvides som følge av at planen får status som kommunedelplan.

5.2. Planprosess

Gjennomføring av planarbeidet følger av plan- og bygningsloven § 4 Generelle utredningskrav og kapittel 11 Kommuneplan. Skjema under viser prosessen og de ulike milepælene knyttet til planarbeid, medvirkning og politiske vedtak.

5.3. Fremdriftsplan

Skissert fremdriftsplan kan bli gjenstand for revisjon underveis i planarbeidet etter hvert som behov for tilleggsutredninger avdekkes.

Aktivitet	2020								2021								2022							
	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar	Apr
Annonsering/høring av forslag til planprogram		X	X	X																				
Politisk behandling - fastsetting av planprogram					X																			
Fagutredninger /delrapporter	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							
Medvirkning - informasjonsmøte/verksted													X											
Utbeidning av forslag til hovedplan					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							
1. gangs behandling																			X					
Offentlig ettersyn /høring																			X	X				
Merknadsbehandling																					X	X		
2. gangs behandling																								X
Kunngjøring vedtak																								X

6. Medvirkning

Involvering av berørte myndigheter og andre interessenter legger grunnlaget for en effektiv og godt forankret planprosess og skal bidra til bedre beslutninger. Utveksling av kunnskap og erfaringer gir læring for alle involverte. Lokal medvirkning og god informasjon vil kunne øke innbyggernes og næringslivets tillit til de folkevalgte og bidra til forståelse for senere gjennomføring av tiltak.

Både planprogrammet og de senere plandokumentene til hovedplanen vil bli kunngjort i avis og på nettsider, og sendt direkte til myndigheter/interesseorganisasjoner hvis fagområde blir direkte berørt. Spesielt nevnes Mattilsynet, Fylkesmannen, fylkeskommunen, vannområdene som kommunen er med i; Morsa, Glomma Sør og Øyeren, næringsorganisasjoner i kommunen og nabokommuner.

Som en del av høringsprosessen kan det være aktuelt å møte aktuelle sentrale myndigheter og drøfte planutkastet i Regionalt planforum.

I forbindelse med utarbeidning av selve hovedplanen kan det være aktuelt med medvirkning med næringsliv, organisasjoner og innbyggere, gjennom for eksempel høringsverksted eller åpent møte. Aktuelle problemstillinger kan være alternativer knyttet til utbygging og bosettingsmønster, samt informasjon om selvkost og bakgrunnen for gebyrene.